

Rhijnhof in Leiden, ooit een buitenplaats aan de Rijn; nu een begraafplaats en een crematorium. Door omstandigheden te laat voor de presentatie kreeg het echtpaar J'ørn en Lia Copijn in 1996 slechts vijf minuten om hun ideeën voor de begraafplaats toe te lichten. Anno 2017 is het echtpaar Copijn (Bureau Copijn Bruine Beuk) nog altijd bij de Leidse begraafplaats betrokken.

Tekst Ed Olivier | Beeld Erik Rotteveel

Unieke urnenmuur geeft begraafplaats Rhijnhof sfeer

De karakteristieke (eerste) urnenmuur. De verspringende nissen 'bewegen' zowel horizontaal als verticaal in de slangenmuur.

Op Veldheim, het nieuwe deel van de begraafplaats geven beukenhagen (*Fagus sylvatica*) structuur. Ze zijn gesnoeid op een hoogte die ook enige privacy biedt.

In het oudste deel van Rhijnhof ligt de oorspronkelijke vijver van het landgoed met oude bomen. Daarachter is begin jaren negentig een crematorium gebouwd. Ruim twintig jaar geleden kreeg Tuin- en landschapsarchitect Lia Copijn de eerste opdracht voor een renovatie- en uitbreidingsplan.

Door de verplaatsing van de hoofdingang naar de oostzijde en de uitbreiding van de begraafplaats in 2006 is het crematorium met de aula centraal komen te liggen. In 2014 nam de begraafplaats het nieuwe theehuis Veldheim bij de ingang in gebruik. Bezoekers kunnen er terecht voor een kop koffie en een goed gesprek.

Urnenmuur

„We hadden in 1996 direct het voorstel voor de urnenmuur”, zegt Lia Copijn. „Die vormt de afronding van de oorspronkelijke begraafplaats. Ik zou het geen geluidswal willen noemen, maar de urnenmuur neemt flink wat lawaai van de snelweg erachter weg.”

Bij de tweede uitbreiding van de begraafplaats in 2006, op het voormalige volkstuintencomplex Veldheim, was de locatie van de extra urnenmuur een logische keus. Ook deze urnenmuur staat met de rug naar de A44. Het bijzondere ontwerp van de organisch gevormde urnenmuren verraadt de liefde van Jørn en Lia Copijn voor het werk van de Zwitsers-Franse architect Le Corbusier. Het echtpaar heeft een zomerhuis in Frankrijk, dichtbij de beroemde kerk van de architect in Ronchamps.

„Ik wilde er geen rechte muur, maar een slangenmuur van maken”, zegt Lia Copijn. Het moest zowel horizontaal als in de rechte lijn bewegen. De nissen voor de urnen verspringen en er zijn

ook dubbele vakken tussen. Tijdens een reis naar Finland ontstond het idee voor de luifel, zodat mensen er goed kunnen verblijven. „Het is al 15 jaar oud, maar ik vind het ontwerp nog steeds heel bijzonder.”

Proefopstelling

Om alle bestuursleden van de Stichting Beheer Begraafplaats Rhijnhof (SBBR) te overtuigen hebben Copijn en uitvoerder Arcadis - destijds Heidemij - samen een proefopstelling op de begraafplaats gemaakt van jute met palen en een segment met alle gekozen materialen. Opstapjes brengen alle urnennissen binnen handbereik. „Ze waren bang dat het te hoog zou worden”, herinnert Jørn Copijn zich. „Eén bestuurslid zei: 'Ik moet er met m'n hoed bij kunnen'. Dat werd een soort norm.”

De urnenmuur is gemaakt van red ceder en behandeld met een rode verf op basis van gluten. Een klein bordje waarschuwt bezoekers geen brandende kaarsen of waxinelichtjes in de vakken te zetten. De tweede urnenmuur heeft ook een herdenkingswand met naamplaatjes, voor de mensen van wie de as is uitgestrooid of het graf is geruimd. Tegenover de eerste urnenmuur ligt het 'sterretjesveld', voor de as van onvoldragen en levenloos geboren baby's.

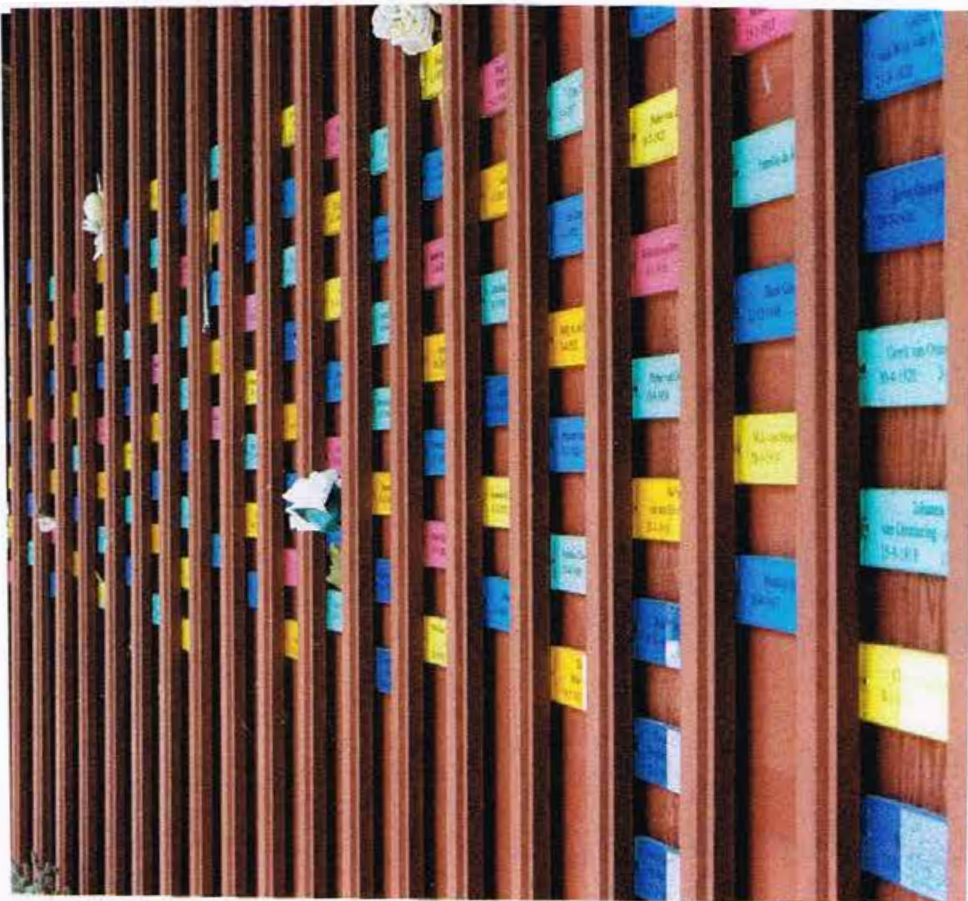
In het oude deel van de begraafplaats heeft Lia Copijn alleen de padenstructuur iets aangepast en de zichtas naar het oude landhuis over de parkeerplaats verlengd tot de nieuwe begraafplaats. Bij de ingebruikname van de eerste urnenmuur in mei 2001 was de aanlegsteiger in de Rijn al gerealiseerd. Vanuit de Leidse binnenstad of elders kan een rouwstoet hier per boot aanmeren. Lia Copijn: >

Lia Copijn

Jørn Copijn

De herdenkingsmuur naast de tweede urnenmuur op het nieuwe deel van de begraafplaats. Rijnhof ligt nu nog aan de rand van de stad, maar door grootschalige woningbouw op de voormalige Vliegbasis Valkenburg komt de begraafplaats centraal in het stedelijk gebied te liggen

„Die steiger stond niet in het oorspronkelijke ontwerp, maar we hebben hem in de loop van het proces met elkaar bedacht.”

Buitenplaats

Rijnhof is van oorsprong een 18e eeuwse buitenplaats aan de Leidse Rijn. Het landhuis staat nog aan het water, maar het landschapspark is in 1906 verkocht aan de Hervormde kerk. Door de enorme groei van de Leidse bevolking was er geen ruimte meer om te begraven. Van het oorspronkelijke park is de vijver met oude bomen eromheen bewaard gebleven. Om in drie lagen te kunnen begraven is het terrein opgehoogd, waardoor een flink hoogteverschil is ontstaan met de oorspronkelijke waterpartij. Om dit in het nieuwe gedeelte te voorkomen, heeft Copijn daar gekozen voor een terrasvormige opbouw. Achteraan - door een pad gescheiden van de urnenmuur - zijn keldergraven gekomen met ruimte voor vijf personen.

De nieuwe eigenaar Dela verbouwt het crematorium nu, waarbij de aula zicht gaat bieden op de nieuwe waterpartij. Een flauw gebogen pad ontsluit de uitbreiding op Veldheim in de lengterichting. Er is ruimte voor kinderkhofjes en graven die volgens islamitisch gebruik in de richting van Mekka wijzen. De tweede fase sluit qua materiaalgebruik en kleurstelling naadloos aan op de eerste uitbreiding. Lia Copijn ontwierp zowel voor de oude als de nieuwe begraafplaats tien bruggen. Als de renovatie van het crematorium klaar is, wordt de hoofdlaan nog hersteld met linden. Tussen de eerste schetsen van Lia Copijn en het eindresultaat ligt dan een periode van 23 jaar.

Copijn

J'ørn (76) en Lia Copijn (72) hebben ruim 50 jaar samengewerkt en zijn nog dagelijks bezig met projecten. Zij studeerde tuin- en landschapsarchitectuur in Wageningen; hij is autodidact. Ze bouwden samen een zeer succesvol bureau op voor boomverzorging en tuin- en landschapsarchitectuur. „Toen J'ørn 65 werd hebben we het bureau verkocht en zijn we met z'n tweeën weer een klein ontwerp- en adviesbureau begonnen”, zegt Lia Copijn.

Leiden kent Copijn al sinds de jaren zeventig als boomverzorgers van de hortus botanicus en de eeuwenoude bruine beuken op de begraafplaats Groenesteeg. J'ørn Copijn houdt altijd vrienden en kennissen over aan zijn boomadvieswerk. „Mensen die van bomen houden, sluiten makkelijk vriendschap met elkaar”, zegt hij. <

Bestrating, waterpunten en zitjes op het terrein hebben allemaal dezelfde vormgeving en uitstraling.

Een van de tien door Lia Copijn ontworpen bruggen op het terrein.

Op sommige plekken van Rhijnhof waant de bezoeker zich in een stadspark in plaats van een op begraafplaats. Het is ook de bedoeling dat de begraafplaats een parkfunctie krijgt.

Rhijnhof Leiden

Locatie Begraafplaats Rhijnhof, Laan te Rhijnhof 4, Leiden

Oorspronkelijk aangelegd 1906-1910

Opdrachtgever Stichting Beheer Begraafplaats Rhijnhof (SBBR)/gemeente Leiden

1e projectperiode 1996 – 2001

2e projectperiode 2005 – 2006

3e projectperiode 2006 – heden

Oppervlakte 10 ha (oude deel begraafplaats), 3 ha (uitbreiding Veldheim)

Ontwerp Lia Copijn-Schukking/Copijn Utrecht; vanaf 2006 Copijn Bruine Beuk

Aanleg urnenmuur en uitbreiding Arcadis

Aantal graven oude deel 5.222

Aantal graven nieuwe deel 827

Aantal nissen in urnenmuur 764

Beheer eigen onderhoudsdienst

Bomen op markante plekken *Liquidambar styraciflua*, *Tilia x europaea*, *Sophora japonica*, *Fagus sylvatica*, 'Atropunicea', *Liriodendron tulipifera*, *Pterocarya fraxinifolia*, *Platanus x hispanica*

